

“ВИКЛАДАЧ – ТВОРЧИСТЬ – ОСОБИСТІТЬ”

Лазарев О.А., ст.викладач кафедри “Образотворчого мистецтва та дизайну” художньо–графічного факультету

Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди.

Анотація. У статті розглянута проблема підготовки та виховання студентів Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С.Сковороди (на художньо - графічному факультеті).

Ключові слова: творчість, задачі, особистість.

Аннотация. Лазарев О.А. Педагог – творчество – личность. В статье рассмотрена проблема подготовки и воспитания студентов Харьковского национального педагогического университета им. Г.С.Сковороды (на художественно - графическом факультете).

Ключевые слова: творчество, задачи, личность.

Annotation. Lazarev A.A. Teacher - creation - person. In the article problem of preparation and education of students in the Kharkiv national pedagogical university G.S.Scovoroda (on artistically graphic faculty) is considered.

Key words: creation, problem, person.

*Поєднати мистецтво та науки, ось наша мета
В.П.Шаламов
з поеми, присвяченої батьку.*

Постанова проблеми: на сучасному рівні розвитку суспільства та підготовці студентів за фахом «Образотворче мистецтво та дизайн» необхідно виховання фахівця як особистості.

Аналіз останніх досліджень: творчість з основним напрямком, необхідним для формування особистості. Проведено дослідження учбових методик і напрямків в образотворчому мистецтві Древнього Єгипту, Древньої Греції, Епохи Відродження, Російської Академії Мистецтв та інших.

Мета: показати в історичному аспекті роль та значення творчості в підготовці студентів.

Результати досліджень: в учбових закладах, де вирішуються творчі задачі є результат, що є напрямком до активізації учбового процесу. Виховання та формування фахівців. І навпаки – де рутинне викладання, студії – негативний вплив (бунт 14 в Російській Академії Мистецтв).

Людство переступило поріг нового тисячоліття, вступивши у 21-сторіччя. Для успішного розвитку нашого суспільства необхідно виховання нового

мислення, створити творчомислячим людством суспільство у корені відрізняючогося від суспільств минулих формацій.

Що потрібно до створення такого суспільства?

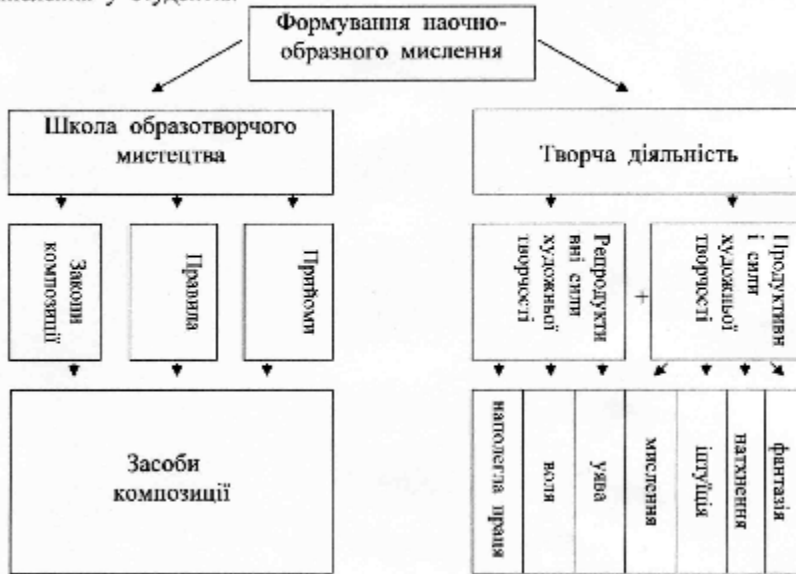
На перший план постає проблема виховання особистості, котра згодна творчо, глобально мислити, згодна захистити загальнолюдські інтереси, а не тільки свої - приватно-власні. Потрібен новий підхід у свідомості людства, згодних вирішити такі проблеми.

Що ж до цього потрібно? Що допомагає формуванню творчо, неординарно мислячих людей, людей, котрі є безсумнівно-особистостями?

Відповідь проста – тільки творчість допоможе формуванню особистості. Крізь творчість можливий розвиток особистості, згодної неординарно мислити (табл. 1). Є різні види творчості: у різного роду практичній діяльності, не тільки в образотворчому мистецтві, а також в педагогії, побуту та інш. (табл.2).

Таблиця 1.

Творча діяльність як процес формування наочно-образного мислення у студентів.

Тільки є відмінність: різні методи творчості - науковий та художній. Науковий передбачає шлях від деталей до цілого, а художній – від цілого до часткового (від загального до цілого).

Художній метод є найбільш прийнятним до державної діяльності з виходом на особистість, згодну мислити масштабно, бачити загальну проблему, а також крізь загальне бачити особисте.

Таблиця 2.
Основні принципи творчих методів.

Завдання :об'єднати через дидактику ці 2 методи.

Науковий метод найбільш властивий спеціалізаціям в окремій галузі, з виходом крізь малу, особисту проблему на загальну, в більшому масштабі. Є проблема об'єднання 2-х методів в єдиний: в об'єднанні педагогіки, як науки в цілому з методологією в галузі образотворчого мистецтва.

Ці два поняття існують поки що кожне само по собі.

На сучасному етапі, коли йде оновлення життя усієї нашої країни, в педагогічній системі також відбуваються докорінні зміни. Сьогодні педагогіка на перший план висуває проблему підвищення активності студентів, створення в ході педагогічного процесу спеціальних умов, які сприяють становленню творчої активності особистості. Для успішного вирішення цих завдань необхідно шукати принципово нові методи навчання.

Найперше потрібне усвідомлення педагогічної діяльності як творчості. Схід до творчості за принципом: педагогічна наука + мистецтво. Інший напрямок – роль особистості педагога. Порівняємо педагогічну діяльність з діяльністю художньою, а вихователя з митцем. Творчий процес цілком залежить від індивідуальності творця і не підкоряється жодним законам.

Е.Вебер, Е.Лінде, Ф.Ганберг – розглядали педагогічну творчість як мистецтво, протиставляючи його науці. Для них педагогічна техніка була

синтезом теоретичних знань, практичних умінь і таланту педагога. Педагогічна техніка і педагогічна майстерність як творчі початки в праці вихователя розглядалися А.С.Макаренком, – синтез педагогічного, літературного, акторського, музичного, винахідницького хистів. У педагогічній системі К.С.Станіславського етика – невід’ємна частина, компонент творчого процесу.

Ю.П.Азаров робив акцент на таких компонентах педагогічної творчості, як інтуїція, натхнення, задоволення та незадоволення роботою, творче переживання, одержимість і горіння.

Чи можна навчитися творчості?

Педагогічну творчість не зрівняти ні з яким іншим видом продуктивної діяльності людини. Викладач завжди творить на живому “людському матеріалі”. Це висуває до його діяльності особливі вимоги. Важко знайти людину, яка свідомо себе присвятила педагогічній діяльності і не бажає працювати творчо. Нормативно евристичним показником творчої діяльності є усвідомлення себе як творця в педагогічній діяльності. Важливо усвідомити її значення, завдання і мету. Творчість передбачає високий рівень самостійності в усіх аспектах діяльності – від цілепокладання до оцінки результатів. Необхідно розуміти виховання як особистість. Творчість не можлива без усвідомлення викладачем власної творчої індивідуальності. Усвідомлення всіх цих елементів є умовою перетворення діяльності викладача на творчість. На цьому підґрунті вибудовується впевненість в тому, що творчості можна навчатися!

Лабораторія педагогічної творчості: самосвідомість, самовиховання, самореалізація.

1. Використання в практиці педагогічних знань(теорії).
2. Вироблення власних ідей, концепцій.
3. Поточне планування – творчий характер.
4. Моя творча діяльність передбачає співтворчість учня, його пізнавальну активність.
5. Моя творчість співвідноситься з діяльністю колег, їх стилем роботи.
6. Осмислення результатів своєї педагогічної діяльності в повсякденній практиці.

Педагогічне спілкування як творчий процес – система взаємовідносин викладача і учнів. Воно створює умову для розвитку мотивації діяльності учня, творчого характеру навчальної діяльності, для формування особистості учня, забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання, дозволяє максимально використати особисті якості особливості викладача як особистості.

У системі вищої художньої освіти велике значення відводиться малюнку як основному предмету, а також композиції і живопису. Впродовж століть існувала методика викладання малюнка. Вона шліфувалася і отримала свій науковий розвиток. Методика викладання малюнка в вищих навчальних закладах передавалася з покоління в покоління. Спеціальної педагогічної підготовки

викладачі вищих художніх закладів не одержували, бо відповідної літератури, присвяченій науково обгрунтованій методиці викладання малюнка в вітчизняних і зарубіжних вищих школах, немає. Заняття на худ.-графі з образотворчих предметів ведуть, як правило, художники. Багатьом митцям здається, що для успішної педагогічної роботи цілком достатньо знати свій предмет і бути майстром своєї справи, а інше, як то кажуть, додається. Але це не так.

Окрім знання свого предмету, окрім досвіду творчої роботи, для успішної педагогічної роботи необхідно знати основні дидактичні принципи, правила і закони навчання і виховання. Без принципів і законів педагогіки, на одній інтуїції виробити швидко свою методику роботи зі студентами дуже складно. Це помічав наш художник-педагог П.П.Чистяков. Він писав: "Не пустити шпильку я говорю, а в доказ того, що не всякий, хто працює порядно, може бути і вчителем гарним". У педагогічних засобах двох плеяд: педагогів і художників-педагогів є багато спільного:

1. творчій підхід до своєї справи і покликання;
2. великий досвід роботи і майстерність;
3. демократичний початок;
4. співтворчість зі студентами;
5. чітке формулювання педагогічних завдань, їх класифікація;
6. вдосконалення педагогічних і виховних засобів;
7. системний підхід в розробці засобів викладання.

Специфічною особливістю в малюнку і в загальній педагогіці є послідовність засобів рішення задач:

У малюнку від загального до конкретного;

У загальній педагогіці – від деталей до загального (науковий засіб).

Проведена систематизація робіт з методики малюнка і педагогіки у синхронному зрізі. Актуальність дослідження – в аналізі проблеми формування духовності суспільства, особистості студента – майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

У ході дослідження виявлені педагогічні засоби викладання малюнка і виховання студентів, що знайдуть практичне застосування. Для художників-педагогів творчій процес і засоби викладання не нові. Збагативши свої знання теоретичними поглядами та ідеалами відомих учених-педагогів, дидактикою-бачу величезне практичне призначення і користь даного розділу дослідження, в тому, що в нім окреслюється шлях до формування нових завдань у справі підготовки студентів художньо-графічного факультету ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Указавши, як розвивалися історичні засоби викладання педагогіки в вищій школі, ми далі показуємо розвиток засобів малюнку в певному історичному проміжку.

Так відомі давні засоби навчання малюнку в Древньому Єгипті. Передусім, ці засоби були строго канонізовані, що заважало розвитку творчої свободи митця, що можна віднести до недоліків, але з іншого боку полегшувало процес навчання. Давні школи мали чіткі правила і закони побудови

зображення. Подальший розвиток отримали засоби викладання в Древній Греції. Більшість художників Древньої Греції навчалися у митців Древнього Єгипту.

Якщо у давніх єгиптян було зображення в малюнках плоским, то у давніх греків – тривимірне. Малювали вони на дошках, покритих воском, паличкою. Пізніше стали працювати вугіллям, грифелем, пензлями та земляними фарбами. Тільки в епоху Відродження почався розцвіт методики малювання. Пробуджується інтерес до наукового підходу в методиці малювання. Художники епохи Відродження вивчають анатомію, роблять натурні зарисовки, формують принципи побудови фігури людини. Мистецтво для багатьох художників стає наукою (трактати Альберті, Леонардо да Вінчі, Дюрера та ін.)

Художники епохи Відродження знов відродили повагу до малюнку, вважаючи його основою всіх художників. Малюнок вже ґрунтувався на законах побудови, перспективи, анатомії.

Малювання з епохи Відродження виступає як навчальний предмет. До недоліків можна віднести – мало стосувались питань дидактики, мало зв'язували питання дидактики з питанням образотворчого мистецтва. Цю важливу роль вперше почали проводити в академії мистецтв, відчиненої в кінці XVI сторіччя. Були створені Болонська Академія Мистецтв братами Корраччо, Академія малюнку у Флоренції, Академія св. Луки в Римі. Брати Корраччо ретельно розробили методику викладання малюнку, живопису, композиції. Постачали академію навчальними і методичними матеріалами.

Однак, слід відзначити і гарну приватну школу малюнку югославського художника-педагога А.Ашбе в Мюнхені. Ця школа придбала всесвітньо відомий міжнародний характер. До недоліків вчення А.Ашбе можна віднести односторонню підготовку учнів, що має підготовку, обмеженою в матеріалі. В цьому пішов далі викладач Російської Академії Мистецтв П.П.Чистяков. Він першим оголосив принцип поступовості в процесі навчання – від простого до складного, від великої форми – до деталей (від загального до окремого).

За час свого існування Російська Академія Мистецтв знала зльоти і падіння (бунт 14 і вихід з стін Академії – Крамського, Серова, а також негативний вплив на методику навчання малюнку формалістичного напрямку в мистецтві початку XX сторіччя та ін.). Тим не менше збереглася багата спадщина в методиці навчання малюнка, що використовується педагогами і сьогодні.

Досліджуючи методику викладання малюнка, можна зробити висновок про прогресивний розвиток її в часі падіння інтересу до методики викладання малюнку там, де відсутня дидактика або слабко виявляється (Древній Єгипет, Древня Греція, середньовіччя, Російська Академія Мистецтв – бунт 14 – рутинність в викладанні початку XX сторіччя та ін.) – що говорить про репродуктивне викладання малюнка.

Розвиток педагогічної науки на перший план висуває питання підвищення пізнавальної активності студентів, створення в ході педагогічного процесу

спеціальних умов, що сприяють становленню творчої активності особистості. Для успішного рішення цих задач необхідно шукати принципово нові засоби навчання. Так, починаючи з третього курсу, студентам, поряд з традиційними, пропонуються творчі завдання.

В процесі їхнього виконання, студенти повинні керуватися такими законами композиції: цілісності контрастів, новизни, підпорядкованості всіх засобів композиції ідейному задуму твору. Необхідно також застосування правил і прийомів композиції: визначення головного і другорядного, геометричного і оптичного центрів, лінії горизонту в пейзажі, сюжетно-композиційного і кольорових центрів; визначення статичності і динаміки в творі, симетрії і асиметрії, контрасту і нюансів, передачі монументальності, діагональних напрямків, простору. Підвищенню творчої активності студентів і створення творчої атмосфери на факультеті сприяє організація виставок студентських робіт (періодичні), оголошення конкурсів на кращий натюрморт, пейзаж, портрет, композицію, відвідання виставок і музеїв, підготовка до дипломних робіт.

Висновки:

- Для розвитку наочно-образного мислення у студентів необхідно пройти школу образотворчого мистецтва: навчити правилам, прийомам, законам та засобам композиції.
- Вирішувати з 3 курсу творчі задачі на основі репродуктивних та продуктивних сил творчості: фантазії, натхнення, інтуїції, уяви, мислення, волі.
- Це в комплексі формує наочно-образне мислення у студентів. Формує їх як особистості.

Подальші дослідження направлені на:

- Рішення творчих задач у виставочній діяльності на художньо-графічному факультеті, університеті, Будинку художників.
- Активізацію учбового процесу.
- Щоб творчо активні студенти брали участь в конкурсах по образотворчому мистецтву, декоративно-прикладному мистецтву, графічному дизайну, в конкурсах показу мод (дизайн одягу).
- Активізацію та виконання творчої роботи з дипломного проектування.

Література:

1. В.Оконь. Введение в общую дидактику. М.: Высшая школа, 1990. - с.379.
2. В.А.Сластѣнин. Формирование личности учителя в процессе профессиональной подготовки. М.: Просвещение, 1976 - с. 160.
3. Н.Н.Ростовцев. Очерки по истории методов преподавания рисунка. М.: Изобразительное искусство, 1983 - с.286.

Надійшла до редакції 16.04.2007